

NØTTEKRÅKA

torsdag 23. november
kl. 19-21 på
Bekkestua bibliotek
Margrethe
Geelmuyden snakker
om grønne lunges i
boligsoner s. 10

Foto: Jan Schwencke

Elvene
våre

Elveforum opprettet i Bærum for å redde elvene våre:

Vil barna til Joachim og Julius få storfisken på kroken i Sandvikselva?

Joachim (13) og Julius Stang (15) fra Bekkestua er begge ivrige fiskere, både i Sandvikselva og i Lysakerelva. Nå er det etablert et Elveforum som skal arbeide med å få elvene tilbake til gammel storhet. Alle gode krefter er samlet for å lykkes i dette arbeidet. Er det for mye å håpe på? Mer på s. 3.

Les mer om dette:

Vannets kraft

side 6

Store Stabekk
gård

side 8

Forandringer i
Øverland-området

side 11

Vekster på
ville veier

side 14

Kort om...

Kolsåsbanen,
Norges første
andelslandbruk,
Jarmyra

side 15

Er vi villige til å redde mer enn elvene våre?

Som du ser har vi denne gangen elvene i Bærum som hovedtema i Nøttekråka. Og ikke uten grunn, selvfølgelig. Elvene er synlige for alle og tilstanden er dårlig – særlig i Sandvikselva. Derfor har det nyetablerte Elveforum samlet alle typer interessegrupper til felles dyst og startet sitt viktige arbeid. Dette kan du lese mer om på de neste sidene.

MYE MER ENN ELVENE ER TRUET

Men hvor viktig er dette arbeidet – sammenliknet med andre miljøutfordringer i Bærum? Død fisk er riktignok en god miljøindikator, ingen kan unngå å se konsekvensene av store utslipp. Selv riksmidia gir oss store oppslag. Men hva med de små, usynlige utlippene, som samlet og over lang tid forstyrrer den viktige balansen i elven? Og hva med utlippene på land og alt det andre vi mennesker påfører vår natur? Sommerfuglene forsvinner, fordi leveområdene deres innskrenkes – men det står dessverre ikke igjen sorte hull etter dem. Sjøfuglene forsvinner - men mange er rett og slett glade for at det blir mindre fugleskitt.

NØDHJELP IKKE NOK

Er vi, som selverklært miljøkommune, villige til å ta steget og virkelig bidra til å sikre *det biologiske mangfoldet og en bærekraftig utvikling*? For dette har våre politikere en forpliktelse til å ta på alvor. Å starte nødhjelp til elvene våre er en god start, men hva er vi villige til å satse over tid for å få elvene våre tilbake til gammel storhet? Da må vi nemlig også begi oss opp på land og ut i fjorden. For alt henger sammen, og det er naturens egen vev som, ofte grunnet menneskenes kunnskapsløshet, sakte men sikkert får uheldelige hull og ødelegges. Hvem skal bøte denne veven? Uten å vise en aktiv holdning til disse problemstillingene, vil det være vanskelig å kunne kalle Bærum en miljøkommune.

MANGE BEKKER SMÅ ...

Alle små utslipp over lang tid, og en gradvis fortetting av menneskeskapt virksomhet langs elveløpet, har ødelagt Sandvikselva. En kraftig boligutbygging gjennom årtier er med på å strupe landområdene på tilsvarende måte. Greier vi snart å se at også denne utviklingen er like ødeleggende for de innklemte naturmiljøene?

Med hilsen
Jan Schwencke
Leder

NØTTEKRÅKA

Har du forslag til stoff?

Ta kontakt med:
Jan Schwencke, tlf. 67 12 01 78
E-post: jan@schwencke.net
Wenche Landaas, tlf. 67 14 30 76
E-post: wenche.landaas@c2i.net

Utgitt av:

Naturvernforbundet i Bærum (NiB)
Postboks 252, 1319 Bekkestua

Bankgiro: 1627 11 34243

Ansvarlig redaktør: Wenche Landaas
Utforming: David Keeping
Trykk: Haslum Grafisk AS

VIKTIG - våre hjemmesider:

www.baerumsnatur.no

Husk at vi legger ut fortløpende informasjon om aktuelle saker på våre nettsider. Her finner du også opplysninger om arrangementer i vår regi.

Livet ved og i dagens Sandvikselv er i dag lite å være stolt over. Men:

Elvene i Bærum skal igjen bli kommunens stolthet!

19. september 2005 vil huskes lenge i Bærum. Forhåpentligvis vil det i ettertid også bli husket som et positivt vendepunkt i Sandvikselvas historie. All fisk i elva fra Løxa og ned var død etter et amoniakk-utslipp. Sjelden har så mange bæringer gjentatt så høylytt: "Aldri mer!" Alle gode krefter samlet seg til felles dugnadsinnsats, og 3. april 2006 så kommunens Elveforum dagens lys.

ØDELAGT BALANSE – OVER LANG TID

Resultatet av det fatale ammoniakkutslippet kunne både sees og luktes. Fisken fløt med buken i været og lukten rev i nesene. Alle reagerte! Verre er det med alle de usynlige utslippene – som skjer kontinuerlig og som sakte, men sikkert har fått lov til å ødelegge balansen i elva og sidebekkene.

Bedriftene ligger tett langs Sandvikselva og anleggsarbeider foregår mange steder. Flater blir asfaltert og områder som tidligere fungerte som buffer og hadde drenerende funksjon, er borte.

Og nye aktiviteter langs elva er på planleggingsstadiet. Da undertegnede var med TV Budstikka til det meget omtalte avløpsrøret ved Løxa, kunne vi avsløre enda et utslipp. Etter en nærmere undersøkelse fikk jeg vite at det denne gangen kom fra byggetomten til det nye Plantasjen-anlegget på

Rud. Noe tidligere var det utslipp grunnet arbeid med nye E16. Og så var det kommunens dumping av snø i elva i vinter ...

"UFARLIGE" UTSLIPP?

Alle de sistnevnte utslippene ble nevnt av kommunens ansvarlige som "ufarlige" utslipp. Ja, kanskje hvert enkelt kan karakteriseres på en slik måte. Men når slike utslipp blir regelen og ikke unntaket, blir den samlede belastning på elva for stor og balansen forrykkes. I tillegg foregår det en "naturlig", men urovekkende økende erosjon langs hele vassdraget – året rundt. Og vi vet alle at fremtiden vil gi mer ekstremvær med mer nedbør – og enda mer erosjon. Det er denne gradvis forverrede balansen som er farlig, og som synliggjøres for alle ved at fisket stadig blir dårligere. Det ble fisket opp 20 ganger større volum av fisk i 1964 enn i dag. Alt liv rundt og i elva er påvirket - fisken er bare det mest synlige for oss.

Julius Stang (15) fikk denne flotte laksen på kroken i Lysakerelva. Han var ikke lite stolt over sin fangst på 3,2 kilo. Hvor stor blir den neste ruggen?

Foto: Jan Schwencke

På Hamang klekkeri klekkes det årlig ut 400 000 laks og sjørret. Morten Merkesdal fra kommunens Natur- og idrettsforvaltning har ansvaret fra egg og melke blir samlet inn ved det årlige stamfiske på høsten, og til yngelen blir satt ut i Lomma, i Isielva og i Rustanbekken på vårparten. På noen av elvestrekningene er oppvekstvilkårene ekstremt gunstige. Laksen vandrer senere til de store havområdene, mens sjørretten holder seg innenfor Drøbak.

Skoleklasser, her fra Skui barneskole, er flinke utsettere av yngel, og kan mangt om livet i og langs Sandviksvassdraget.

UTSATT YNGEL BØTER PÅ SKADEN

Morten Merkesdal fra kommunens Natur- og idrettsforvaltning er Sandvikselvas viktigste ”nødhjulsarbeider” og ansvarlig for Hamang Klekkeri, der lakse- og sjørretyngel har sett dagens lys siden 1857. Kommunen overtok ansvaret for klekkeriet i 1992. Hadde det ikke vært for Merkesdal og en haug med frivillige som har båret bøtte på bøtte med 2–3 cm stor yngel opp til hver krik og krok av det innflokete Sandviksvassdrags-systemet, ville det sett enda verre ut for fisken.

NYE FARER

Men levestandarden for yngelen blir stadig forverret og nye fiender dukker opp. Nå kan vi blant annet se større grupper av silender, som

i flokk daglig jager og fortærer store mengder yngel. Silanden var sjelden å se tidligere, og er et nytt signal om at forholdene langs og i elva forandres. Undersøkelser viser også at viktige bunndyr i dag er borte. Og hva med alle småbåthavnene langs Oslofjorden? Selv små giftutslipp i disse relativt grunne områdene påvirker oppvekstområdene for første års yngel.

SANDVIKSELVA KREVER MEST OPPMERKSOMHET

Elveforum er nystartet, og er godt i gang med sitt arbeid. Her skal ikke skyld fordeles, men alle steiner snus slik at store og nødvendige endringer skjer i livet i og ved elvene. Sandvikselva krever mest oppmerksomhet og byr på de største utfordringene. Øverlandselva (som av mange regnes som

en del av Sandviksvassdraget) og Lysakerelva, byr på færre utfordringer. Og hvis (jeg mener ”når”) vi har ryddet opp i Sandviksvassdraget, vil vi ganske sikkert lykkes med å rydde opp i resten av våre bekker og vassdrag.

VAKTBIKKJE, RÅDGIVER, PÅDRIVER ...

Elveforum har følgende mandat:

- Være pådriver for å få prioritert tiltak til beste for vassdragene i Bærum.
- Være rådgiver overfor politikere og administrasjon i saker som berører vassdragene.
- Være vaktbikkje – observere og videreformidle hendelser i og langs vassdragene.

FEIE FOR EGEN DØR

Bærum kommunes søppeldepo-

Selv helt nede ved Hamang er Sandvikselva en idyll. Foto: Jan Schwencke

nier på Isi (Isi 1 og 2) er av Fylkesmannen bestemt nedlagt, dvs. at ingen nye masser skal tilføres og deponiene skal raskest mulig forsegles for å hindre fremtidig avrenning. Deponiene er oppført på SFTs (Statens forurensningstilsyns) B-liste. Morten Merkesdal i Natur- og idrettsforvaltningen kan bekrefte at deponiene på Isi i flere tilfeller gjennom årene har forårsaket fiskedød. Naturvernforbundet har oppfordret kommunen, gjennom miljøvern sjef Hans Anton Støen, til å gå foran med et godt eksempel og rydde opp på egen grunn. Dette vil ha positiv smitteeffekt på alle som nå går sammen om å få Sandvikselva tilbake til fordums glans.

PENGER MÅ BEVILGES

Det hjelper ikke alene med en positiv holdning, men det er et godt utgangspunkt. Penger må bevilges for at ikke dugnadsånden igjen skal forstumme. Politikerne må bevilge penger, sannsynligvis mange penger. Et godt sted å starte å bruke dem, er på Rud/Hauger. Her trengs en sanering og en opprydding som monner. Så må elvekantene reguleres. Kanskje det heller ikke er for sent å se på de "videreutviklingsplaner" som finnes for områdene langs elva. Det er ingen skam å snu og vurdere disse planene på nytt. Kanskje over et bedre fiskemåltid – med fersk laks fra Sandvikselva.

Jan Schwencke

Kommunen viser ansvar. På Bærum kommunes område langs Lomma nedenfor Brynsveien ved Bryn kirke ser det først vakkert ut (øverst). Men: Om vinteren brukes området langs elva blant annet som veistasjon for strøsand og leies ut til annen virksomhet. Området er regulert til friområde. Det har skjedd en gradvis utfylling av sand og grus mot elva og fyllingsfoten går nå helt ut i elva. Svein Finnanger, leder av Natur- og idrettsforvaltningen har nå bedt om at utfylt masse skal fjernes og at utleievirksomheten skal opphøre. Vi gratulerer! Nå venter vi på oppryddingen på Isi. Foto: Jan Schwencke

40 ÅRS HISTORIE I SANDVIKSVASSDRAGET

(Referert av Petter Birkheim i Vestre Bærum sportsfiskere)

- I 1965 ble det tatt mer enn 450 laks og flere påfølgende år lå fangstene på 3–4000 kg fisk årlig.
- Fangststatistikken har gått sakte nedover til det i dag bare tas ca. 200 kg fisk årlig.
- Det vokser i dag ikke opp fisk i nedre del av elven, grunnet forurensning og tilførsel av eroderte masser som sand og humus.
- Det haster med å bedre vannmiljøet og øke bredden og kvaliteten på kantsonene

Bærum Elveforums 4 satsingsområder

1. Reguleringsplaner for vassdragene med nærområder

Plan- og miljøutvalget bestilte allerede i 2003/2004 regulering av arealene langs Sandviksvassdraget og Øverlandsvassdraget med frist for gjennomføring innen 2005 (jf. Fiskeforvaltningsplanen)

2. Åpning av lukkede bekker

Blant annet Stovibekken som politikerne bestilte åpning av i 2003/2004 (jf. Fiskeforvaltningsplanen)

3. Overvåking

- Vannkvalitet
- Bunndyrfauna

- Samarbeid med lokalmiljøer (skoler, velforeninger med mer) om ”adopsjon” av bekkestrekninger

4. Sporing

- Systematisk kartlegging av feil og mangler på ledningsnett
- Beredskap ved akutt forurensing

Bærum Elveforums arbeidsutvalg består av:

Bjørn Frodahl (Bærum Næringsråd), Per Håkon Nervold (Skui Vel), Walter Hoffman (Bærum Velforbund og Sandvika Vel), Petter Birkheim (Bærum Jeger- og Fiskerforening), Karl Aanes (Norsk institutt for Vannforskning)

En elv er langt mer enn en vannstreng

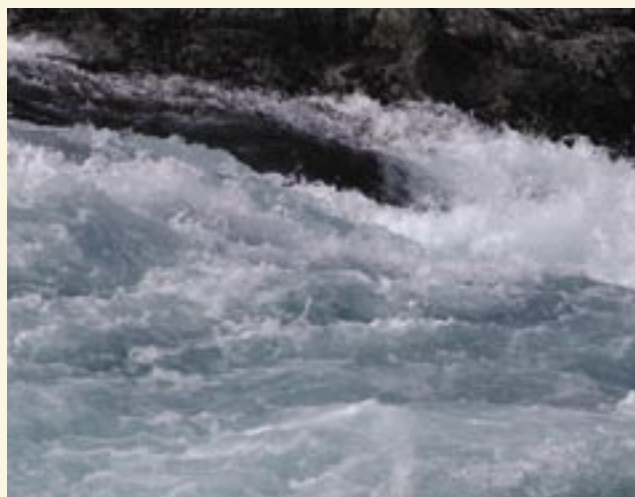
Vannets kraft

I naturen finner vi aldri elver med ”normaltilstand” – elvene har aldri middels vannføring. Og får vannet løpe fritt, har det en voldsom kraft. Det er viktig at reguleringsplaner og bebyggelsesplaner tar hensyn til naturkreftene.

Legg merke til hvordan Bærums nære vassdrag ser ut under kraftig regnvær. Gå så opp i marka og se på de uberørte bekkene eller elvene – det er meget sjelden at de blir grumsete eller endrer sine løp. Hvordan greier så livet i elver og bekker seg? Utrolig godt når vassdraget på egen hånd har fått finne sin form. Røttene til trær og busker sammen med plantedekket for øvrig, stabiliserer løsmassene over det vanlige flommålet. Det hindrer erosjon og bidrar til å skape livsmuligheter både i vannet og nær vannet. Hvis det naturlige plantedekket er fjernet, vil erosjonen bli sterk. Mange av oss husker Øverlandselvas sørgelige utseende før golfbaneområdet fikk et tilstrekkelig sterkt gressdekke.

OFTE OSS SELV Å TAKKE

Et uberørt vassdrag har gjennom århundrer stabilisert seg og tåler store flommer, men så kommer 100-årsflommen eller 1000-årsflommen og da kan

dramatiske ting skje. Men er det foretatt menneskelig inngrep i vassdragets nedbørfelt, kan selv små flommer lage stor skade. For ikke lenge siden var det store skader da en lite vassdrag i Nord-Trøndelag flommet over.

VANNET VELGER SIN EGEN VEI

Hvis vannet får fart på seg, kan det grave og ta med seg både jord, stein og bygninger. Et elveløp kan endre seg totalt og vannmassene kan finne seg et nytt løp. Det er en voldsom kraft i vannet. Vi husker vitsen for noen år siden om ”Hus til salg på Tretten – visning i Fredrikstad”.

Kan vi noensinne få nok kunnskap til å temme elvene våre på vår egen måte, eller må vi erkjenne at vi må benytte oss av den kunnskap vi kan få ved å studere naturen selv?

Kjell Baalsrud

Per Håkon Nervold, styremedlem i Skui Vel og Bærum Velforbund og medlem av VBS (Vestre Bærum sportsfiskere):

”Elva kan igjen bli et samlingssted for barn og voksne.”

Vi har stilt noen spørsmål til en av bygdas ivrigste naturentusiaster og nå også viktig bidragsyter i Elveforum.

Hva er ditt forhold til elvene våre (særlig Sandvikselva)?

Guttedagene etter skoletid tilbrakte jeg ofte nede ved Isielva. Særlig nede ved smia til Harry smed (Hansen) var det mye ”liv og røre”. Her lå den flotte bade- og fiskekulpen Smedhølen som flesteparten av Skui-befolkningen lærte å svømme i. Jeg husker elva som et samlingssted for barn og voksne. Sensommer ble kulpene i elva fylt opp av fin sjørrett og laks og alle skulle ha sin del av naturens overflod. Mengden av fisk var enorm i forhold til dagens beskjedne oppgang av fisk. Etter hvert tok sportsfiskerbasillen meg og flere av mine kamerater. Oppdagertrangen førte oss naturligvis nedover i elva mot elvemøtet og

meanderen nede ved Vøyenenga der det var enda mer av herlighetene.

Hvilke forventninger har du til Elveforum?

Elveforumet er for meg siste sjans for Sandviksvassdraget. Tålegrensen for vassdragets økosystem og alt levende liv er nådd. Lokale utslipp har økt proporsjonalt med urbaniseringen langs vassdraget. Infrastruktur som veier og asfalterte flater har økt enormt i omfang de siste ti årene. Politikernes ønske om etablering av Elveforum gir håp for fremtiden, men dette krever selvsagt at utviklingen snus i riktig retning, og at så vel passive som aktive tiltak blir prioritert og påbegynt for vassdraget – fra kilder til sjøen nede ved Sandvika.

A. REGULERINGSPLAN

Hele vassdraget i og langs vassstrengen må få en egen reguleringsplan hvor intensjonene om en 100 meter bred vernesone bør være den overordnede vernegrense. Gamle reguleringer ved vassdraget må tilpasses og planen må være styrende for hvilken type aktivitet som kan tillates i fremtiden. Alle tiltak bør ha tilbakevirkende kraft, for eksempel etter en styrt årsklausul. Allmennhetens tilgang må gjenopprettes langs hele vassdraget med stier, slik som i tidligere tider – før nedbyggingen på 60-tallet.

B. KONTROLL

Alt overflatevann og andre utslipp må samles opp for å få full kontroll før utslipp til vassdraget. Videre må tiltaksplanen for fiskeforvaltningsplanen iverksettes med blant annet gjenåpning av bekker som Dæli- og Stovibekken og rehabilitering av fiskekulper, slik at fisken får tilbake sine naturlige hvileplasser oppetter sidevassdragene.

C. FLOMTILTAK

Flomtiltaksplanen for Wøyenenga fra NVE må revideres, eventuelt forkastes, om utviklingen for Isielva og den livsviktige meanderen nedenfor skal overleve. Ellers vil erosjon langsomt og sikkert ta det siste håp om fortsatt liv for anadrom laksefisk og det hele vil snart være en ”saga blott”.

BADELIV I KOLABRUHOLEN

Et par voksne og en flokk unge bader i den store dype badekulpen ved Kolabrua rundt 1930. Etkealleen til Vøyen i bakgrunnen. Det gamle vadestedet til høyre har gitt navn til Vøyen, vadvin eller gården ved vadestedet. Fra det høye stupebrettet til venstre for billedkanten var det bare Vøyengutta og noen lå andre som torde stupe... Før Sandvikselva ble ei kloakkeelv i 1950-årene, var det et yrende badeliv i mange av kulpene i elva. Nå har heldigvis elva blitt så rein igjen at den går an å bade i. Den nye Ringeriksveien gjennom Vestre Bærum går over elva rett ovenfor Kolabrua.

Store Stabekk gård – landbrukets siste skanse i Østre Bærums boligsoner

Ekteparet Mona og Sven Haaverstad dyrker jorden på Store Stabekk og ønsker å fortsette med det. Drivkraften er både ydmykhet og et følt ansvar for å videreføre tidligere generasjoners innsats, kombinert med trivsel og idealisme. Gårdsanlegget og jordene utgjør den største sammenhengende rest av det opprinnelige Stabekk-landskapet. Store Stabekk har stor opplevelsesverdi for befolkningen i denne delen av Bærum og for dem som passerer gårdsanlegget og jordene på sin ferd langs Gamle Drammensvei.

Eldgammel gård

Store Stabekk er et av de fire gårdsbrukene som lokalsamfunnet Stabekk er sprunget ut av. Når disse gårdene ble ryddet, vitest ikke, men fornminner funnet i området kan dateres tilbake til steinalder, bronse-alder og eldre jernalder. Sannsynligvis slo de første brukerne seg ned her for vel 1000 år siden.

Store Stabekk var trolig den første av Stabekk-gårdene som ble ryddet, og det ligger vel i navnet at den var den største og antageligvis den mest betydningsfulle. Det er lite kunnskap om gårdens historie fra før reformasjonen i 1536, men offentlige dokumenter etter den tid viser at gården skiftet eier en rekke ganger. Notabiliteter har også vært eiere. Baron Wedel Jarlsberg på Fornebo kjøpte Store Stabekk i 1824, men bodde der aldri. Og Bærums første ordfører, Elias Smith, fant også gården verdig. Han kjøpte den i 1834 og beholdt den til 1845. Det antas at det var

han som bygget om hovedhuset til den størrelse og form det har i dag.

Familien Lorange

Store Stabekk kom i familien Lorange eie i 1874 og har siden vært det. Mona representerer 4. generasjon. Hun og hennes mann Sven overtok retten til å drive gården i 1995. Mona er deltids-ansatt sykepleier, og Sven praktiserer som spesialist i allmennmedisin. Ved siden av driver de altså Store Stabekk på en beundringsverdig måte.

Vi kommer ikke forbi Monas foreldre, Benedicte og Christen. De drev gården, inklusiv et nå nedlagt gartneri, til Christen døde i 1987. Benedicte drev så gården videre med hjelp av Mona og Sven. Hun inspirerte og motiverte til restaurering av mange av gårdens bygninger og hadde et sterkt ønske om at gården skulle drives videre. Denne flotte og aktede damen døde i 2004.

Store Stabekk eide i sin tid et område ved Skui. Navnet *Lorange-*

myr ved Avtjerna, der det nå deponeres masse fra veitunnelen mellom Vøyenenga og Bjørumsaga, har derfor sitt opphav i familien Lorange på Store Stabekk.

Redusert dyrkningsareal

Gårdens totale areal utgjør i dag 195 mål, hvorav 135 er dyrket mark. Et normalår gir 50-60 tonn korn, altså ikke et uvesentlig bidrag til matproduksjonen.

Truslene mot Store Stabekks eksistens som et levende gårdsbruk, har vært mange opp gjennom årene. Under krigen 1940-45 hadde tyskerne et stort luftvern batteri på det som på folkemunne ble kalt Lorange-jordet. Der hadde de bl.a. sin største kanontype, "Tykke Bertha", og gjetten om det ikke smalt og grunnen skalv i vid omkrets når den fyrte av mot de allierte flyene! Etter krigen eksproprierte kommunen området og la det ut til boligtomter. Denne delen av gården ble kalt Krokvolden, derav

Mona og Sven Haaverstad på et av sine fruktbare og lett dyrkede jorder. Krokvoll-bebyggelsen i bakgrunnen.

Foto: Terje Jacobsen

Mona Lorange Haaverstad ved låven fra 1729.

Fotos: Terje Jacobsen

I denne pietetsfullt restaurerte gartnerboligen vokste sangeren og revykunstneren Jens Book-Jensen opp.

dagens Krokvollen Vel og veien Krokvolden.

Stabekk Bo- og behandlingssenter og Hospice Stabekk, Stabekk barnehage og Peter Lorangevei har forsynt seg av tidligere dyrknings- og beiteområder. En ny trasé av Gamle Drammensvei utenom gårdstunet tok også en bit. Ny Høvikvei (som det ikke ble noe av) truet med å ta noe av dyrkningsjorden, og en periode var jordene på Store Stabekk inne i bildet som ny gravlund.

Den siste trusselen kom fra Jernbaneverket som i forbindelse med byggingen av nytt dobbeltspor mellom Lysaker og Sandvika, ville benytte jordene til riggområde. Protester fra naboer og vel samt innsigelse fra Fylkesmannen reddet jordene. Selv om riggområdet skulle tilbakeføres til jordbruk, sier det seg selv at området lett kunne blitt bytte for utbygging. Vi kommer tilbake til Fylkesmannens innsigelse nedenfor.

Fantastisk gårdstun

Den som går eller sykler gjennom gårdstunet, kan ikke unngå å beundre den gode stand og den fine arkitekturen som preger bygningene på Store Stabekk. Foruten det prektige hovedhuset og låven (sistnevnte fra 1729), finner du her en tidligere sveiserbolig, gartnerbolig, et stabbur og vogn-

skjul, samt en gammel dukkestue som man skulle tro var bygget for prinsesser. Og på et av jordene står en utelåve som ved siden av den fredete Dalbo-låven og Øverlandslaet, skal være de siste av slike låver i Bærum. Ved siden av låven står en "Grinibrakke" som ble flyttet dit etter krigen. Denne og Grinibrakka på Kadettangen er de to siste slike brakker fra okupasjonstiden.

Og hvem har så tatt initiativet til, besørget og bekostet restaureringen av bygningene på gårdstunet? Jo, den avdøde Benedicte, Mona og Sven. De har hittil brukt ca 4,5 millioner kroner på restaureringsarbeidet og har hverken søkt om eller mottatt ett øre i offentlig støtte. Jordveien gir ikke overskudd, så det er inntektene fra utleie av boliger og lager på gården som i sin helhet er brukt til restaureringen og benyttes til vedlikehold. Tenk på hvordan det hadde sett ut på Store Stabekk hvis ikke Benedicte, Mona og Sven hadde vist slik idealisme!

Ikke uten grunn ble gårdsanlegget på Store Stabekk regulert til Spesialområde bevaring i 1980.

Gamle Drammensvei – et kulturminne

Gamle Drammensvei mellom Lysaker og Sandvika har status som kulturminne fordi den visstnok var den første ingeniørbygde veien

i regionen. Så langt er strekningen Høvik - Sandvika regulert til Spesialområde bevaring og det ligger i planene at strekningen Lysaker - Høvik skal få samme status.

Vernegrensen for kulturminnet Gamle Drammensvei er 12 meter fra veien. I Bærums kulturvernplan står det at det skal legges vekt på å styrke kulturminnenes historiske sammenheng ved å bevare det opprinnelige miljøet. Her gjennom Store Stabekks eiendom ligger kulturminnet Gamle Drammensvei virkelig i sitt opprinnelige miljø. Og til dette opprinnelige miljøet hører selvsagt jordene som omkranser gårdstunet. Det vil være meningsløst om det ikke skulle fortsette å være slik!

Nasjonal verdi

På vegne av Akershus fylkeslandbruksstyre fremmet Fylkesmannen v/landbruksdirektøren innsigelse til planforslaget og dets reguleringsbestemmelser for et midlertidig riggområde på Store Stabekk for det nye dobbeltsporet Lysaker-Sandvika. Fylkesmannen v/landbruksdirektøren er sekretariat for Akershus fylkeslandbruksstyre. I konklusjonen til fylkesmannens uttalelse stod at jordbruksarealet ble vurdert å ha nasjonal verdi.

I den mer detaljerte begrunnelsen for innsigelsen ble det påpekt at reguleringsbestemmelsene var ufullstendige og det ble referert til

landbruksfaglige forhold. Under sistnevnte ble det henvisning til nasjonale mål for bevaring av verdifulle jordressurser og kulturlandskap i et langtidsperspektiv. Dette målet er nedfelt i Stortingsmelding nr. 21 (2004-2005) om *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* og i Stortingsproposisjon nr. 1 (2005-2006) *Landbruksdepartementet og "Regionale strategier for vern av jordressurser og kulturlandskaper i Akershus"* av 03.05.2005.

Det planlagte riggområdet på Store Stabekk ble det heldigvis ikke noe av og det er bestemt at det skal legges til et egnet sted på Fornebu.

Miljøvernpris

Store Stabekk gård mottok i 1996 Naturvernforbundet i Bærums miljøvernpris. Benedicte Lorange og Mona og Sven Haaverstad fikk prisen for deres aktive jordvern og pietetsfulle vedlikehold av de gamle gårdsbygningene i Bærums boligområde. Prisen både inspirerte og motiverte de tre til fortsatt innsats.

Hva med gårdens videre skjebne?

Mona og Sven er hjemmelshavere og drivere av Store Stabekk og

Hovedhuset og dets interior forteller at Store Stabekk var en betydningsfull gård i det tidligere Stabekk-samfunnet. På bildet skimter vi det restaurerte stabburet og dukkestuen.

Foto: Terje Jacobsen

ser fruktene av sin innsats. Store Stabekk fremstår og fungerer fortsatt som et levende og velstelt gårdsbruk. De gleder seg over et godt liv på gården og høster mange positive tilbakemeldinger fra lokalsamfunnet. Likevel legger de ikke skjul på at de savner et landbruksmiljø. Nabogården *Ballerud* er med sin golfbane i realiteten et parkanlegg. Den andre nabogården, *Skallum*, med sitt begrensede dyrkningsareal og nå med gjennomslag for å bebygge omtrent halvparten av jordveien, er i praksis ikke lenger en landbrukseiendom. Men hva med *Gjønnes* da? Dessverre, men eieren har fått medhold hos politikerne i å bygge boliger på omtrent halv-

parten av dyrkningsarealet og å legge ut resten til idrett.

Selv om Mona og Sven føler at de står alene, har de et godt kort på hånden: Deres sønner på 27, 25 og 22 år støtter opp om dem og har tydelig signalisert at de vil videreføre landbruksdriften når den tiden kommer. Dermed er det opp til politikerne ikke å bøye av for utbyggingsinteressene når de måtte komme. Vi er nemlig ikke så sikre på om jordveiens nasjonale verdi teller så mye når det kommer til stykket, så lenge lokaldemokratiet og dets "gode skjønn" tillegges så stor vekt.

Finn Otto Kvillum

Åpent møte torsdag den 23. november

Grønne lunger og turveier ønsker vi alle, men hva skjer?

Alle snakker om hvor viktig det er med grønne lunger og turveier for helse og trivsel. Likevel bygges de ned. Hvorfor? Og hva kan den enkelte bidra med?

Margrethe Geelmuyden engasjerte seg sterkt da det ble kjent at Den amerikanske ambassade ønsket å etablere seg på Huseby i Oslo, og startet den såkalte Huseby-aksjonen. Et elsket friområde sto i fare for å forsvinne for lokalbefolkningen.

Motstanden mot utbyggingen er stor i lokalmiljøet, og Helse- og velferdsetaten sa blant annet følgende: "Dette grøntområdet må etter vår vurdering regnes som et av de mest verdifulle i Oslo ytre vest for friluftsliv, lek, landskap og

rekreasjon. Det har derfor ikke betydning bare for den nærmeste bebyggelsen, men for en større del av byen. Etter vårt syn er det meget viktig å ivareta dette store sammenhengende grøntområdet intakt."

Margrethe Geelmuyden forteller hva som skjedde og deler sine erfaringer med oss -

torsdag den 23. november kl. 19.00, på Bekkestua bibliotek (foredragssalen).

Det blir anledning til å stille spørsmål og debatt i etterkant av foredraget.

Både medlemmer og ikke-medlemmer er hjertelig velkomne. Gratis adgang.

Murenveien til høyre og veien til småbruket Svingen til venstre. Det er planlagt en tilleggstrasé av Murenveien i ca 100 meters lengde som skal gå inn et stykke opp i veien til Svingen. Dette blir et inngrep i naturen og miljøet omkring Murenveien (Bispeveien/Pilgrimsleden) vil bli forringet. Foto: Terje Jacobsen

Øverland-området står foran store landskapsmessige forandringer

Både Øverland Østre (Ole Peter Rostad) og Øverland Vestre (Norges Vel) har fått politikernes velsignelse til å bygge boliger. Vi skal her ta for oss førstnevntes reguleringsplan som vil omskape en historisk og tradisjonsrik innfallsport til Bærumsmarka.

For å få bygget boliger, stilte politikerne som betingelse at Rostad samtidig anlegger en p-plass for 250 biler. Dette har indirekte sammenheng med at Barnas Turlag fikk bygge ut Sæteren gård.

Bærumsmarkas Venner og Naturvernforbundet i Bærum har skrevet en felles høringsuttalelse til reguleringsplanen. Vi gjengir en redigert utgave av uttalelsen som også inneholdt forslag til løsninger som vil redusere omfanget av inngrepene.

Innledning

Rådmannen skrev i sin vurdering og konklusjon til innspillet til Kommuneplan 2002-2020:

”Den fredete ”Bispeveien” berøres på en meget uheldig måte både ved at nedre del får betydelig kjøretrafikk til boligområdet og stor parkeringsplass innenfor. ... Forslaget er i strid med kulturvernplanen og med kommune-

styrets vedtak i landbruksplanen. Overordnet grønnstruktur påvirkes vesentlig gjennom innsnevring og kvalitetsreduksjon av grønnkorridoren mellom Marka og Haslum/Hosle. Den negative påvirkningen er sterk både i forhold til landskapsverdi, friluftsliv/turtraséer, spredningskorridorer for vilt og naturvernområdene langs Øverlandselva.”

Vi beklager på det sterkeste at kommunestyret bøyde av for grunneierens ønske og tillot nedbygging av dette området. Hvis de vedtatte overordnede planene for kulturvern, landbruk og miljø noen gang skulle ha kommet til anvendelse, så måtte det være her. Av den grunn ber vi om at utbyggingsprosjektet begrenses og gjennomføres på en mest mulig skånsom måte.

Planområdet overskrider innspillet areal

I innspillet til kommuneplanens arealdel ble planområdet beskrevet slik: ”Arealet ligger ovenfor gården Øverland Østre (Rostad), mellom gårdsanlegget, den gamle bispeveien/pilgrimsveien og i store trekk langs Murenveien der den går i dag.”

De planlagte boligene ligger riktignok nedenfor Murenveien,

men så tett opp til at tiltakshaver vil flytte veien lenger opp i terrenget i ca 100 meters lengde. Flyttingen av Murenveien ligger utenfor det arealet som innspillet omfattet og som politikerne godkjente. Her tar altså tiltakshaver seg til rette for å oppnå en optimal utnyttelse av utbyggingsarealet.

Bispeveien/Pilgrimsleden

Murenveien og den automatisk fredete Bispeveien ligger i en sammenfallende trasé. Bispeveien er automatisk fredet og er følgelig å regne som et kulturminne av nasjonal verdi. Bispeveien er også en del av Pilgrimsleden fra Oslo til Nidaros.

I temakartet til Plan for kulturvern i Bærum er både Murenveien og veien forbi husmannsplassen Svingen opp til Ankerveien markert som et kulturvernområde av høyeste prioritet. Vi støtter derfor rådmannen som påpeker at avstanden på 3-4 meter mellom Bispeveien og bebyggelsen ikke er en tilstrekkelig buffer for å oppleve veien som en kultur- og turvei.

Parkeringsplassen

Vi er klar over at det er trangt om plassen på nåværende parkeringsplass nedenfor Gml. Ringeriksvei

Øverland Vestre (Norges Vel) har allerede en adkomst fra Murenveien. Den må brukes istedenfor å rasere deler av den prektige hagen med ny adkomst til gården.

Foto: Terje Jacobsen

på store utfartsdager. Derfor er det uten tvil behov for nye parkeringsplasser. Men vi påpeker nok en gang at Øverland Østres prosjekt er svært uheldig for de kulturminnene og det tradisjonsrike landskapet. *Vi mener derfor at parkeringsplassen for ca. 250 biler bør tas ut av planene og at man i forbindelse med det planlagte boligprosjektet på Øverland Vestre vurderer en utvidelse og oppgradering av den eksisterende parkeringsplassen med undergang under Gml. Ringeriksvei.* Parkeringsplassen bør kunne utvides i retning Åsterud og noe i ytterkant. Å få til et par hundre parkeringsplasser her bør være mulig.

Atkomsten til Øverland Vestre

Vi ser av planene at det er lagt inn en felles avkjøring fra og påkjøring til Gml. Ringeriksvei for både Øverland Østre og Øverland Vestre. Den nye atkomsten til Øverland Vestre vil gjennomskjære nedre delen av den prektige hagen som ligger til hovedbygningen og ødelegge del av den gamle forstøtningen som ligger langs dagens innkjørsel. For det første vil vi her få et stygt inngrep i hagen og for det andre mener vi at *hele* hagen er å anse som et kulturminne sett i sammenheng med hovedbygningen og gården for øvrig. *Vi foreslår derfor at*

den planlagte nye atkomsten til Øverland Vestre skrinlegges og at atkomsten skjer på den eksisterende veien inn fra Murenveien, altså på nordsiden av eiendommen.

Konklusjon (noe forkortet)

- Prosjektet bryter med de vedtatte planene for kulturvern, landbruk og miljø. Det må derfor begrenses og gjennomføres så skånsomt som mulig.
- Planområdet overskrider på ett sted (del av Murenveien) det arealet som politikerne tok stilling til og vedtok da kommuneplanens arealdel ble behandlet 4. juni 2003.
- Prosjektet tar ikke nødvendig hensyn til kulturminnet Bispeveien/Pilgrimsleden ved at det er avsatt for kort avstand mellom dette og boligfeltene.

- Parkeringsplassen tas ut av planene og den nåværende parkeringsplassen nedenfor Gml. Ringeriksvei vurderes utvidet i forbindelse med boligprosjektet til Øverland Vestre. I den forbindelse bygges det en undergang under Gml. Ringeriksvei.
- Ny atkomstvei til Øverland Vestre nederst i gårdens hageanlegg skrinlegges og eksisterende atkomstvei på nordsiden av veien oppgraderes og benyttes isteden.

Ovennevnte synspunkter ble fremmet av:
Bærumsmarkas Venner
Stig Olai Kapskarmo, leder
og
Naturvernforbundet i Bærum
Jan Schwencke, leder

Hagen foran Norges Vels praktfulle bygning trues av ny adkomst til gården. Markeringen på bildet viser omtrent hvor adkomstveien er planlagt.

Foto: Terje Jacobsen

Miljøvernprisen 2005

Morten Bergan ble på NiBs årsmøte tildelt Miljøvernprisen for 2005.

Morten Bergan, leder av Norsk Ornitologisk Forening (Oslo og Akershus), mottok prisen for sitt utrettelige arbeid med å påvirke planleggerne og utbyggerne av Fornebu slik at man kunne ivareta unike naturverdier i området.

Naturvernforbundet i Bærum gratulerer!

Nærmere omtale av Morten Bergan og hans arbeid finnes i Nøttekråka nr. 2/2005 (se også våre nettsider: www.baerumsnatur.no – Nøttekråka)

Har du lest boken?

Bekkene i Bærum

(som ble borte)

Bekkene var et mangfoldig og livgivende element i Bærums natur og landskap. Nå ligger de aller fleste av dem i rør. Boken tar oss med på en reise langs de tidligere bekkeløpene og er et historisk dokument.

Om du har lest boken selv, kan den anbefales som en gave - en billig sådan. Prisen til medlemmer er kr. 75,- pluss eventuell porto kr. 22,-. Prisen til ikke-medlemmer er kr. 100,- pluss porto.

Boken kan bestilles hos Finn Otto Kvillum, tlf. 67 54 23 75 eller pr. e-post til ott-kvil@online.no

*Kjenner du en som setter pris på vårt arbeid, og som burde være **medlem i NiB?***

Mange elsker Bærum for nærheten til marka, sjøen, turterrenget, det grønne preget, de flotte trærne, det gamle kulturlandskapet... NiB arbeider for å beskytte disse verdiene, men trenger støtte fra medlemmer. Hjelp oss derfor med å verve nye medlemmer! Klarer du å verve ett nytt medlem, får du en hyggelig overraskelse som takk! Bruk gjerne svarkupongen på midtsidene. Spørsmål om verving kan rettes til nestleder Finn Otto Kvillum, tlf. 67 54 23 75 eller e-post: ott-kvil@online.no

NiBs hjelper, John Roseveare, strekker ryggen etter å ha slåss med spade og never mot kolonier av kjempebjørnekjeks ved Dønski. Plantens store blader og kraftige rot bidrar til at andre vekster må gi tapt.

Foto: Terje Sørensen

Vekster på ville veier

Ibsens ripsbusker og andre buskevekster, Ibsens ripsbusker og andre buksevester... - Husker du den? Om å gjøre å si regla så raskt som mulig, helt til ordene stikker seg, alt blir snudd på hodet, og plutselig er Ibsens ripsbusker og andre buskevekster ikke til å kjenne igjen.

Sånn er det også med vår egen flora, når uønskede vekster nærmest løper løpsk og sprer seg uhemmet. – I fred og fordragelighet plantes det fremmede vekster i våre hjemlige trakter. Etter noen raske år, er busken over alle hauger, i alle skråninger og på mangt et jorde – prydplanten er ingen ubetinget fryd for øye lenger. Den skygger derimot for andre, undergraver andre veksters ve og vel, og kan sågar være meget giftig.

Kjempebjørnekjeks

Kjempebjørnekjeks er et eksempel på en plante som er på avveier i Norge, Bærum intet unntak. Opprinnelig er dette en sentralasiatisk plante, fra fjellområder i Kaukasus, som ble innført til Norge som prydplante. Planten fortrenger annen naturlig vegetasjon og er meget giftig. Plantesaften – særlig i kombinasjon med sollys – kan gi forbrenninger og øyenskader.

Funn av kjempebjørnekjeks kan innrapporteres til Bærum kommune ved Natur- og idrettsforvaltningen.

I samme åndedrag må nevnes tromsøpalmen (beslektet med kjempebjørnekjeks), kanadagullris og hagelupiner, som også er på ville veier hos oss. I utgangspunktet uskyldige planter som til og med ser dekorative ut, men som nå truer artsmangfoldet.

Til kamp!

Kjempebjørnekjeks har spredd seg til alle fylkene og med store forekomster på Østlandet, i den grad at Direktoratet for naturforvaltning ønsker den utryddet. Bærum kommune har startet både kartlegging og det fysiske arbeidet med å få fjernet planten, som sprer seg voldsomt. Andre kommuner som også er gått i bresjen for å få fjernet den, er bl.a. Ski, Oslo, Lørenskog og Tromsø.

NiB har på oppdrag fra kommunen vært i sving med stikkspade og arbeidshansker i sommer. Flerfoldige timer ble tilbrakt langs Øverlandselva, ved Wøyen og på Dønski hvor kjempen virkelig hadde slått rot. Den opp til flere

meter høye planten fikk sitt bane-sår i stilken ved roten under bakke-nivå, og kapitulerte lett når den først var rammet. Forekomstene er imidlertid mange, og kampen mot kjempen som kan bli over fire meter på det høyeste, må gjentas over flere år før en forekomst er fjernet helt.

Nei, la oss hegne om Ibsen, med sine velkjente ripsbusker og god plass til et mangfold av buskevekster!

Wenche Landaas

Artsdatabanken

I 2005 ble det opprettet en nasjonal kunnskapsbank for biologisk mangfold, kalt artsdatabanken. Kunnskapsbanken har som hovedoppgave å gi oss alle opplysninger om norske arter og naturtyper. Banken tar for seg både flora og fauna, og skal i tillegg lage liste over truede arter og uønskede arter i Norge.

Mer info: www.artsdatabanken.no

Fremmede arter er regnet som en av de største truslene mot økosystemer, planter og dyr. Norske myndigheter ønsker derfor økt fokus på denne utfordringen, som et ledd i arbeidet med å stanse tapet av biologisk mangfold innen år 2010.

Kort om...

Kolsåsbanen

Vi er blitt opplyst om at Kolsåsbanen vil være stengt i opp til fire år, mens den rustes opp til metrostandard. I en tid hvor endeløse bilkøer og forurensning tilsier at kollektive transportmidler bør styrkes så raskt som overhodet mulig, er det ubegripelig med en så lang anleggstid. Lederen i *Aksjon for drift av Kolsåsbanen* sier det slik: "Vi... har prøvd å få den rødgrønne regjeringen med på tiltak som ville forkortet denne perioden, men de mener dessverre at Kolsåsbanen er et lokalt anliggende. Vi har prøvd å få Bærums blåfargede til å være offensive, ved å samarbeide med sine kolleger i Oslo, men de mener at det er en sak for fylkeskommunen. Vi har prøvd å få fylkeskommunens politikere til å ta tak, men de mener at det er Oslo som stopper. Og vi har prøvd å få Oslos politikere til å ta tak i saken, men de stoler på Sporveiens avgjørelser. Sporveien mener at det er politikerne som må ta tak i saken. Og der står vi." – Og der står Kolsåsbanen. – Og vi i NiB spør oss om det ikke er noen der ute som føler et visst ansvar for denne uheldige situasjonen?

Andelslandbruk på Øverland gård

Storartet oppslutning om Norges første andelslandbruk! Andelslandbruket ble stiftet våren 2006 på Øverland gård (vestre) i regi av Norges Vel som eier gården. Omtrent 90 andelshavere tegnet seg (med flere på venteliste), og all produksjon foregår etter økologiske prinsipper. Andelslandbruket fungerer slik at forbrukerne kjøper en andel i produksjonen, og bonde og forbruker deler risikoen for

resultatet. På Øverland ble en gartner engasjert i bondens sted, mens andelshaverne kun deltok i innhøstingen, og frivillig på dugnader. Folk gir klart uttrykk for at de ønsker kortreiste, ferske og usprøyta grønnsaker. Tilbakemeldingene så langt er meget gode, og grønnsakene omtales bl.a. som "smaksbomber" med god holdbarhet. Ønsker du informasjon om neste års produksjon, ta kontakt med: jolienperotti@hotmail.com

Jarmyra

Arealknapphet og fortetting i Bærum kommer godt til uttrykk i Jarmyra-saken. Øvrevoll Ballklubb ønsker kunstgressbane til sine spillere, og har søkt kommunen om plass til denne på Jarmyra. Idrettsanlegget vil legge beslag på ca. 40 % av gressletta på Jarmyra og virker klart ekskluderende på dem som ikke ønsker å spille fotball. Et anlegg med store lyskastere og høye gjerder er dessuten lite estetisk for oasen Jarmyra. NiB, sammen med Jarmyras Venner, har vært motstandere av anlegget fordi vi ikke ønsker nedbygging av viktige friarealer. Vi har også stilt spørsmål ved grunnforholdene og hugging av store bjørketrær. Plan- og miljøutvalget i kommunen har søkt råd hos formannskapet i denne konfliktfylte saken, men et flertall i formannskapet mente at anlegget kunne bygges – såfremt grunnforholdene var gode nok. To rapporter om vannforholdene er utarbeidet, begge med en rekke "antagelser". Saken går trolig nå videre som en ren byggesak, og vil bli behandlet hos fylkesmannen pga. en rekke klager.

Steinerskolen i Bærum

Steinerskolen i Bærum er en frittstående skole, som ligger idyllisk til på Grav gård i østre Bærum. Vi har 3 barnehageavdelinger, 1.-10. klasse og 1.-3. videregående med musikk- og teaterlinje, allmennfaglig linje med fordypning i film/media, musikk og kunsthøgskolefag.

Vi er en del av et pedagogisk alternativ, som i Norge omfatter mer enn 30 Steinerskoler fra Kristiansand i sør til Tromsø i nord. Det finnes over 1000 Steinerskoler, fordelt i alle verdensdeler.

Steinerskolens fagplan legger vekt på at elevene skal få utvikle seg gjennom en stor grad av kunstnerisk og praktisk egenaktivitet, som er integrert i alle fagområder, også de teoretiske.

Henv. Steinerskolen i Bærum
Adr. Grav gårdsvei 5, 1358 Jar
Tlf. 67 16 22 70

E-post: grav@steinerskolen.no
www.steinerskolen-i-baerum.no